

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.7, november 2015

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved dr.theol. h.c. Niels Jørgen Cappelørn

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2023

Indledning til

“Studier til en bibelsk Rimkrønike”

ved Else Riisager

Indhold

- 1 Det første systematiske forsøg
- 2 Baggrunden
- 3 “Studier til en bibelsk Rimkrønike”
 - 3.1 Fortalen
 - 3.2 Skabelsen
 - 3.3 Adam og Eva
 - 3.4 Patriarcherne
 - 3.5 Synd-Floden
- 4 Senere udgivelser
- 5 Anvendt litteratur

1 Det første systematiske forsøg

“Studier til en bibelsk Rimkrønike” fra 1828 var Grundtvigs første systematiske forsøg på at skrive begyndelsen til en bibelhistorie på vers. Målet var en versificeret lærebog for kristne børn, unge og deres forældre med inspiration fra bl.a. *Den danske Rimkrønike*. Lærebogen skulle bestå af en række bibelhistoriske rim.

Grundtvig havde også tidligere skrevet digte, der gengav fortællende stof fra Bibelen. Disse digte bar dog mere præg af at være enkeltstående end af at skulle indgå i et samlet hele med digte i en lignende genre. Som eksempler kan nævnes den bibelhistoriske sang “Kammersvenden fra Morland [Der sad en Svend i Blaamænds Land]” med stof fra ApG 8,26-39, der udkom i *Kvædinger* 1815, og den bibelske, fortællende salme “Jule-Sang for christne Børn [Et Barn er født i Bethlehem]” fra

1820.

Som en undtagelse står det fortællende, bibelhistoriske digt “Deilig er den Himmel blaa” fra 1811. Samtidig med offentliggørelsen af digtet gav Grundtvig udtryk for, at han ønskede at udgive “en Samling af kristelige, mest historiske Sange” (Grundtvig 1811, s. 183). Denne plan peger dog mere i retning af den udgivelse af salmer, som Grundtvig realiserede i 1836-1837 med *Sang-Værk til den Danske Kirke*, end en samling med bibelhistoriske salmer og sange, der bl.a. havde et didaktisk formål (se indledningen til “De hellige tre Konger”, afsnittet [“Salmebogsplan”](#)).

“Studier til en bibelsk Rimkrønike” blev trykt som en artikel i tidsskriftet *Theologisk Maanedsskrifts* trettende og sidste bind, der udkom omkring den 26. september 1828. Ud over et indledende prosastykke, som Grundtvig ikke forsynede med overskrift, men som her er kaldt fortale, består artiklen af fire lange digte med stof fra kapitel 1-8 i Første Mosebog: “Skabelsen”, “Adam og Eva”, “Patriarcherne” og “Synd-Floden”. Rimene gengiver således i kronologisk rækkefølge de første dele af den bibelske urhistorie.

2 Baggrunden

De nærmest forudgående år havde på det teologiske område været præget af Grundtvigs ændrede opfattelse af, hvad der var kriteriet for sand kristendom. Mest markant viste det nye syn sig med hans såkaldte ‘mageløse opdagelse’. I sommeren 1825 opdagede han, at grundlaget for kristendommen ikke umiddelbart skulle findes i Bibelen, men i det fællesskab, som menigheden til alle tider har haft om den apostolske trosbekendelse og sakramenterne dåb og nadver. Det var ud fra denne opfattelse, Grundtvig argumenterede i stridsskriftet *Kirkens Gienmæle*, 1825. I afhandlinger i bl.a. *Theologisk Maanedsskrift* udviklede han herefter den teologiske nytænkning til sin kirkelige anskuelse.

I forhold til den kristelige pædagogik var den vigtigste ændring, at Grundtvig fra at betragte overensstemmelse med Bibelen som kriteriet for sand kristendom og grundlaget for frelse nu anså den apostolske trosbekendelse som nøgle til tolkningen af eller forståelsesbaggrund for Bibelen. Ifølge den kirkelige anskuelse var trosbekendelsen ved dåben og indstiftelsesordene ved nadveren ‘det levende ord’, der gjorde kirken kristen og var kilden til og normen for dens tro og lære. ‘Det levende ord’ var blevet overleveret mundtligt og udtalt i den kristne menighed gennem århundreder.

I den samtidige fortale til den omarbejdede udgave af *En liden Bibel-Krønike for Børn og Menig-Mand* udtrykte han det således: “Langt er jeg fra den Mening, at nogen, Lære-Bog stort [dvs. stort set taget], end sige da en Bibel-Krønike kan nytte Børn, med mindre Forældrene, eller Andre i deres Sted, lade *Troens levende Ord* følge med, som Aanden og Nøgelen” (Grundtvig 1828a, s. VI). Det vil yderligere sige, at ånden eller essensen af trosbekendelsen skal formidles mundtligt af forældrene eller en lærer i selve undervisningssituationen. Forældrene eller eventuelt læreren skal altså personligt stå inde for lærebogens kristne budskab. Ligesom *En liden Bibel-Krønike* er tilegnet “Christelige *Forældre og Børn*” (Grundtvig 1828a, s. [III]), er også “Studier

til en bibelsk Rimkrønike” henvendt til kristne læsere (1828b, s. 146).

Læs mere

Den omarbejdede udgave af *En liden Bibel-Krønike* udkom den 14. juli 1828, altså på samme dato som “Studier til en bibelsk Rimkrønike” blev godkendt til trykning af censuren. Synspunkter om samme emne i de to skrifter kan derfor betragtes som gensidigt supplerende bemærkninger og understøtte hinanden.

Grundtvig havde også en personlig baggrund for at udgive “Studier til en bibelsk Rimkrønike” i 1828. Som præst 1821-1826 havde han på ny haft konfirmandundervisning. Han var her stillet over for, hvordan han bedst kunne formidle bibelhistorie og kristendommens indhold for børn og unge. Den praktiske, pædagogiske overlevering af det bibelske stof var også aktuel i hans eget hjem, hvor han selv var begyndt at undervise sine sønner, Johan og Svend, på henholdsvis seks og fire år.

Grundtvig anså det bibelhistoriske – og også kirkehistoriske – stof som nødvendig viden i en kristen opdragelse. Det var derfor vigtigt, at det blev meddelt børn, unge og lægmænd på den pædagogisk mest hensigtsmæssige måde.

3 “Studier til en bibelsk Rimkrønike”

Omkring 1828 var det Grundtvigs hovedidé på det kristeligt pædagogiske område, at det bibelske stof skulle formidles i en såkaldt bibelsk rimkrønike med genre- og formmæssige træk fra *Den danske Rimkrønike*, første gang trykt i 1495. Tanken var at udskifte stoffet fra den verdslige danske historie med Bibelens beretninger. Der skulle skabes en bibelhistorie på vers, der bestod af enkeltstående digte eller rim.

Allerede fra 1815 havde Grundtvig haft forkærlighed for den senmiddelalderlige *Rimkrønike* med dens episk fortællende danmarkshistorie på vers. Hver konge beretter heri sin egen historie i hvert sit selvstændige digt, der bl.a. kan være tilsat moraliserende betragtninger i form af ordsprog eller talemåder fra folkeviser eller Bibelen.

Læs mere

Om Grundtvigs forhold til *Rimkrøniken* og hans tidligere arbejder i dens genre, se f.eks. indledningen til *Kong Harald og Ansgar*, 1826, afsnittet [“Grundtvigs motivation og hans interesse for Rimkrøniken”](#).

I fortalen til *En liden Bibel-Krønike for Børn og Menig-Mand*, der var en bibelhistorie på prosa, formulerede Grundtvig sit ønske om en bibelsk rimkrønike således:

Endelig maa jeg erindre, at til mine Børns Lære-Bøger ønskede jeg helst idel Rim-

Krøniker, som give den letteste og livligste Bog-Læsning, men deels har vel Mange Fordom mod en *bibelsk Rim-Krønike*, og deels vilde den være ligesaa vanskelig at skrive, som let at læse (Grundtvig 1828a, s. VII f.).

Læs mere

Angående en uddybende beskrivelse af digtenes hensigt og form, se Riisager 2010, s. 65-75. Generelt om "Grundtvigs bibelhistoriske sange", se K.E. Bugges artikel med samme navn (Bugge 1978).

At skrive digte til en bibelsk rimkrønike faldt således Grundtvig svært i 1828. De rim, han lod trykke i "Studier til en bibelsk Rimkrønike", har da heller ikke en kvalitet, som ifølge ham selv er høj nok til, at børnene skal lære dem udenad og huske dem i alderdommen. For Grundtvig var dette ikke bare en væsentlig faktor i vurderingen af en god lærebog for børn og unge, men i samtidens undervisning var udenadslæren en vigtig bestanddel af pædagogikken. Grundtvig mente dog, at hans rim alligevel kunne benyttes i oplæringen. Vers i rimkrønikens form har jo, skrev Grundtvig, også den egenskab, at de giver "den letteste og livligste Bog-Læsning" (Grundtvig 1828a, s. VII), og han finder, at de udgivne rim er "gode nok til at læses for en Gang eller to" (1828b, s. 146).

3.1 Fortalen

I det korte prosastykke anfører Grundtvig ud fra fortrinsvis pædagogiske kriterier, hvorfor vers er gode og bedre end prosa ved indlæring. Han angiver ligeledes, at han til brug ved undervisning af børn gerne vil skrive skolebøger på vers, der har hentet genretræk fra *Rimkrøniken*. De fire digte omtaler han dog som "vragede Forsøg" (1828b, s. 146). Endelig påpeger han, at den rette kristelige indstilling og den praktiske undervisning skal følges ad.

3.2 Skabelsen

Som de øvrige digte er "Skabelsen" som genre et langdigt, der kan karakteriseres som et bibelhistorisk rim. Det består af flere afsnit, der først blev inddelt i regelmæssige strofer ved udgivelsen i *Sang-Værk til Den Danske Kirke-Skole*, 1870. Digtet er skrevet med baggrund i 1 Mos 1 og kan ikke betegnes som tekstnært. Til gengæld indeholder det en række især teologiske kommentarer og overvejelser, der har rod i forlægget.

Digtet betragter skabelsen ud fra menneskets synsvinkel. I afsnit 1 tager det kollektive 'vi' udgangspunkt i vores syn- og høresans og vores undren over jordens mangfoldighed. Svaret på spørgsmålene i afsnittet følger i afsnit 2, hvor det fastslås, at Gud er skaberen, og at vi mennesker har ordet fra ham. Det vil sige, at mennesket har ordet eller sproget tilfælles med Gud. De to første afsnit kan ses som en forberedelse til afsnit 3 og 4, der beskriver skabelsens seks dage efter 1 Mos 1. Fremhævelsen af menneskets tilblivelse fortsætter i afsnit 5 med en direkte opfordring til "I Unge" (s. 153) om at lovprise skaberen. De to sidste afsnit afslutter digtet med Guds konstatering af det gode i skabelsen og den første skabelsesberetnings syvende dag.

Digtets tema er ordet, forstået både som skaberordet og det menneskelige ord. Igennem hele digtet er ordet eller sproget bindeled mellem Gud og mennesker. Det menneskelige ord er i digtet som en søn af skaberordet: ”*Saa [dvs. således] Ordet, I Unge, / Paa Menneske-Tunge / Har avlet en Søn!*” (s. 153).

Oplysningstidens tanker om naturlig religion over for åbenbaringen genspejler sig i digtet. Det ses i afsnit 1, hvor mennesket gennem sine sanser og sin fornuft prøver at forstå, hvor mennesket kommer fra: Skabningen må være et ”*Værk af den Høie*” (s. 148). Ifølge den naturlige religion kunne mennesket gennem sin fornuft slutte sig til, at der findes en højeste guddom. Heroverfor stiller digtet åbenbaringen som modsvar. I afsnit 2 mener ’vi’-fortælleren, at ordet hos mennesket, dvs. sproget og derigennem den menneskelige fornuft, ikke kan forklare sig selv og forstå mennesket. Tværtimod ser ordet med en allusion til 1 Kor 13,12 sig selv som ”*Gaader*” (s. 151). Kun Gud sidder inde med tilværelsesforklaringen, han skabte vores sanser, tanker og sprog: ”*Han lærte vor Tunge / At tale og sjunge, / Han skabte vort Ord!*” (s. 151). Digtet rummer også litterære henvisninger som allusionen til nælden i strofe 2 af Hans Adolph Brorsons ”*Op! Ald den Ting / som Gud har giort*” (s. 148).

Første afsnit indeholder en allegori om menneskestemmen eller det menneskelige sprog (s. 149, l. 23 - s. 150, l. 15). Som en søn af den fremmede, dvs. Gud, kommer det som et fremmed barn til en middelalderlig borg for at blive opfostret fra spæd. Borgen er samtidig et billede på menneskets hoved. Fra svalegangen eller læberne kan stemmen, ordet eller sproget også springe ind i andre menneskers tanker eller sale gennem ørets dør.

3.3 Adam og Eva

Digtet er skrevet over 1 Mos 2-3 og handler om skabelsen af Eva (strofe 1-6) og syndefaldet (strofe 7-31). I digtet udspiller der sig en dramatisk strid mellem forfatterpersonen (dvs. det øverste lag i fortællingen), Gud og ’vi’-fortælleren på den ene side og slangen på den anden. Genstanden for striden er handlinger og livsindstilling hos Eva og Adam, men også hos ungdommen, der over hele jorden og til alle tider lettere giver efter for og er særligt udsatte for fristelser (strofe 13, 15-16).

I sin overtalelse (strofe 16-21) appellerer slangen både til følelser og forstand. Med udspekuleret argumentation frister den f.eks. i strofe 19 ved at gentage Guds eget positive udsagn, da han skabte lyset og adskilte det fra mørket: ”*Lyset er godt*” (1 Mos 1,4). Men i slangens argumentatoriske sammenhæng betyder lyset oplysning om godt og ondt, og slangen benytter udtrykket for at få Eva til at handle imod Guds eksplicitte forbud mod at spise frugten fra kundskabens træ.

3.4 Patriarcherne

Digtet handler om det første brodermord og de to slægter, der efter mordet holdt til henholdsvis på landet og i byen. Betegnelsen ’patriark’ blev i Grundtvigs samtid brugt om de vigtigste forfædre, der levede i perioden fra skabelsen og frem til Moses, således også i *En liden Bibel-Krønike* (1828a, s. 1-27). Digtets forlæg er 1 Mos 4. Især første del af digtet om Kain og Abel følger forlægget 1 Mos 4,1-16 ganske tæt, men

udvider dog gengivelsen af den bibelske fortælling med en kristen forståelsesramme.

Allerede i 1839 til første hæfte i *Sang-Værk til den Danske Kirke* delte Grundtvig digtet i to. Strofe 1-15 fik titlen “Kain og Abel [Kain pløied rask i Vaar]”, og strofe 16-29 blev kaldt “Stamfædrene [Ei uddøer den Godes Æt]”.

3.5 Synd-Floden

Digtets forlæg er 1 Mos 6,1-8,12. Ligesom de øvrige digte er stoffet fra forlægget blevet tilføjet en del kommentarer fra forfatterens side og er bl.a. gjort levende ved, at der i de refererende beskrivelser er indlagt replikker. Et eksempel er strofe 24, hvor linje 1-4 gengiver de spotske kæmpers og kvinders ironiske bemærkninger om Noa.

Digtet indeholder i strofe 33-39 en længere allegori, der er sammensat af flere billedstrukturer. I skiftende konstellationer med flere samtidige betydninger udlægges hovedbilledet, borgen, som arken, som mennesket og som menneskeslægten.

I strofe 34 er ‘rør’ for det første et billede på menneskekroppen. De otte menneskers sjæle, der kan tale, sidder inde i menneskekroppene. Menneskenes krop blev skabt af Gud på den sjette dag (jf. 1 Mos 2,7). De otte mennesker, Noa, hans kone og deres tre sønner og svigerdøtre, er de bedste af menneskeslægten og udvalgte af Gud. I det allegoriske billede sidder sjælene under et tag af rør. Rørtaget peger for det andet dels på arken med dets tag i strofe 35, dels på allegorien med borgen i strofe 35-39.

I strofe 35 betyder borgen både arken og mennesket samt menneskeslægten. Men i strofe 36-37 er allegorien gledet over til fortrinsvis at være et billede på mennesket, der står som repræsentant for hele menneskeslægten. Sejrværket kan forstås som hjertet, der slår bag ribbenene i brystkassen på mennesket. Samtidig er dets egentlige betydning, uret eller tidsmåleren, et symbol på Guds styrelse af tidens gang for menneskeslægten. Endelig bruges sejrværkets to orddele i et ordspil på et værk eller en maskine, der sejrer over de nedbrydende kræfter. I strofe 37 kan billedet af borgen dog også udlægges som arken, bygget af planker, hvori menneskeslægten bliver bevaret i et år (jf. 1 Mos 7,6 og 8,13-14).

I strofe 38-39 handler allegoriens billeder om borgens, her arkens indbygger, mennesket eller menneskeslægten, og om menneskets særstilling i forhold til de andre levende skabninger, dvs. dyrene (om udlægning af allegorien og af andet billedsprog, se Grundtvig 1944-1964, bind 6, s. 134).

Læs mere

En mere uddybende tolkning af digtene i “Studier til en bibelsk Rimkrønike” findes i Riisager 2010.

4 Senere udgivelser

Realiseringen af en rimkrønike med bibelsk stof tog Grundtvig igen fat på ved at udgive andet bind af *Sang-Værk til den Danske Kirke*, som han påbegyndte i 1839.

Men allerede efter udsendelsen af andet hæfte i 1841 standsede arbejdet.

Inden da havde stud.theol. L.C. Hagen dog i 1832 optaget mange af Grundtvigs digte med bibelhistorisk stof i *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*. Noget tilsvarende skete, da P.O. Boisen i 1853 udgav *Bibelske og Kirkehistoriske Psalmer og Sange for Skolen*.

Det var først i 1870, at Grundtvig selv stod på titelbladet som udgiver af en samlet udgave af de bibel- og kirkehistoriske salmer og sange, han havde digtet igennem hele sit produktive liv fra 1810-1870. Med hjælp fra sin kapellan Kristian Køster udkom andet bind, *Sang-Værk til Den Danske Kirke-Skole*, i den samlede udgave af *Psalmer og aandelige Sange*. De enkelte digte i "Studier til en bibelsk Rimkrønike" blev her genudgivet som nr. 1, 2, 6, 7 og 8. Om udgivelsen fra 1870 så var den endelige realisering af Grundtvigs gamle idé fra 1828 om en bibelsk rimkrønike, står hen til en faglig vurdering (se Bugge 1978, s. 44-48).

5 Anvendt litteratur

- Boisen, P.O. (1853) *Bibelske og Kirkehistoriske Psalmer og Sange for Skolen*. København.
- Brorson, Hans Adolph (1734) "Op! Ald den Ting / som Gud har gjort" i *Nogle Psalmer om Troens Grund Gud til Ære Og Hans Kircke til opmuntring*. København.
- Bugge, Knud Eyvin (1978) "Grundtvigs bibelhistoriske sange" i *Festskrift til Roar Skovmand 15. juli 1978. Årbog for Dansk Skolehistorie 1978*, s. 36-53. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1811) "De hellige tre Konger" i *Sandsigere eller den danske Huusven*, hæfte 12, 10. april 1811, s. 179-187. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815) "Kammersvenden fra Morland [Der sad en Svend i Blaamænds Land]" i *Kvædlinger eller Smaakvad*, s. 320-332. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1820) "Jule-Sang for christne Børn [Et Barn er født i Bethlehem]" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 23. december 1820, nr. 103, spalte [1633 f.]. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1825) *Kirkens Gienmæle mod Professor Theologiæ Dr. H. N. Clausen*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1828a) *En liden Bibel-Krønike for Børn og Menig-Mand* 2. [egl. 3.] omarbejdede udg. [1814]. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1828b) "Studier til en bibelsk Rimkrønike" i *Theologisk Maanedsskrift*, bind 13, s. 145-181. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1837: 1836-1837) *Sang-Værk til den Danske Kirke*,

bind 1. København.

- Grundtvig, N.F.S. (1839-1841) *Sang-Værk til den Danske Kirke*, bind 2, hæfte 1-2. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1868-1881) *Psalmer og aandelige Sange* 1-5, bind 2 (1870): *Sang-Værk til Den Danske Kirke-Skole*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1868-1881) *Psalmer og aandelige Sange*, udg. J. Kristian Madsen & Svend Grundtvig, bind 1-5. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1944-1964) *Grundtvigs Sang-Værk. Samlet udgave*, udg. Uffe Hansen, Ejnar Skovrup, Th. Balslev & Ernst J. Borup, 1-6, bind 6 (1956-1964): *Varianter, noter og registre*. København.
- Hagen, L.C. udg. (1832) *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*. København.
- Riisager, Else (2010) "N.F.S. Grundtvigs 'Studier til en bibelsk Rimkrønike' (1828) set i lyset af hans samtidige kristeligt pædagogiske tanker" i *Grundtvig-Studier 2010*, s. 64-95. København.